2015-26-RE

CAUSA 2015-26-RE
(Muxella Molins c/ Salut d'Innovació 12, SLU)

Número de registre 343-2015. Recurs d'empara

Aute del 22 de desembre del 2015

BOPA núm. 6, del 20 de gener del 2016

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, l'11 d'agost del 2015, per la representació processal de la Sra. Elisa Muxella Molins, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra la sentència del 14 d'abril del 2015 i contra l'aute del 23 de juliol del mateix any, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la defensa i a la jurisdicció, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets constitucionals esmentats, que anul·li les resolucions objecte de recurs i que reposi la part recurrent en la plenitud del seu dret mitjançant l'adopció de les mesures necessàries. Així mateix, demana la suspensió dels efectes de la sentència impugnada;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41, 88 i 98 c);

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítol sisè;

Vist l'informe del Ministeri Fiscal del 24 de setembre del 2015;

Escoltat l'informe de la magistrada ponent, Sra. Laurence Burgorgue-Larsen;

Antecedents

Primer

La Sra. Elisa Muxella Molins va formular una demanda en judici verbal civil, pel procediment ordinari,

contra la societat Salut d'Innovació 12, SLU en què sol·licitava la resolució del contracte a causa de l'incompliment d'algunes de les seves clàusules. També sol·licitava la condemna de la part defenent al pagament de l'assignació mensual dels mesos de febrer a juliol del 2011 i la part proporcional dels 10 primers dies d'agost, més els interessos legals corresponents, així com la quantitat proporcional del benefici garantit establert al punt 205 de la clàusula 7a del contracte, més els interessos legals corresponents.

La societat Salut d'Innovació 12, SLU va contestar la demanda i va presentar una demanda reconvencional en què sol·licitava la desestimació íntegra de les pretensions de l'altra part, la declaració de nul·litat del contracte objecte del litigi i la condemna de la part adversa al pagament de l'aportació efectuada per aquesta part, deduïda dels imports eventuals de la liquidació de comptes entre les parts, del preu de les mercaderies, descomptada la retornada en bon estat, els imports mensuals corresponents a la cessió d'ús del local, retorn de la despesa en obres, decoració i lloguer dels béns que integren l'immobilitzat i la indemnització prevista en el pacte 11, annex 3 del contracte.

Segon

El 15 de setembre del 2014, la Secció Civil del Tribunal de Batlles va dictar una sentència mitjançant la qual acordava desestimar aquesta demanda i estimar parcialment la demanda reconvencional de la defenent; declarava la resolució del contracte celebrat entre les parts i condemnava la part demandant a pagar l'import equivalent a l'aportació efectuada per la societat Salut d'Innovació 12, SLU un cop efectuat el passament de comptes, que en defecte d'acord es realitzaria en seu d'execució de sentència, així com la determinació del preu de les mercaderies, sense comptar la mercaderia retornada i aquella que fos impròpia a la venda.

Tercer

La representació processal de la Sra. Elisa Muxella Molins va interposar un recurs d'apel·lació contra la sentència de la primera instància i, el 14 d'abril del 2015, la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia va dictar una sentència en què acordava estimar parcialment el recurs d'apel·lació fent els pronunciaments següents: estimar la demanda principal i declarar resolt el contracte en litigi per causa d'incompliment de les obligacions contractuals per part de la societat Salut d'Innovació 12, SLU; condemnar aquesta societat al pagament de 15.916,67 €, més els interessos legals de cada venciment mensual i al pagament de 10.465,75 €, més els interessos legals des de la contesta a la demanda, en concepte de beneficis garantits; i, estimar parcialment la demanda reconvencional de la societat defenent en el sentit de condemnar la Sra. Elisa Muxella Molins a pagar el saldo resultant de la diferència entre la suma de 615.051,24 € de l'aportació inicial i els imports finals de les sumes esmentades anteriorment, a determinar en execució de sentència, més els interessos legals des de la data de fermesa d'aquesta sentència.

Quart

La representació processal de la Sra. Elisa Muxella Molins va presentar, aleshores, un incident de nul·litat d'actuacions contra la sentència d'apel·lació per tal com considerava que aquesta s'hauria pronunciat *extra petita*, no estaria fonamentada en Dret i vulneraria el seu dret a la defensa, d'acord amb els articles 10.1 i 10.2 de la Constitució.

Cinquè

El 23 de juliol del 2015, la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia va dictar un aute mitjançant el qual desestimava l'incident de nul·litat d'actuacions esmentat.

En primer lloc, considera que no s'ha pronunciat *extra petita*, ja que les dues parts demanaven, en els seus escrits respectius, passar comptes i per aquesta raó el fet d'haver efectuat un pronunciament sobre l'aportació inicial de la societat defenent s'esqueia dins les pretensions exposades per les parts en la seva controvèrsia. El fet d'haver fet una referència a "*l'enriquiment injust*" en favor d'una de les parts contractuals entra dins la invocació del principi *iura novit curia*, expressat com a argument de reforç a la interpretació realitzada per la Sala dels termes del contracte i que no ha afectat en res el *petitum* de les parts. Afegia que aquesta interpretació no es podia titllar d'arbitrària, sinó que havia estat realitzada per la Sala ajustant-se a la voluntat de les parts i al Dret.

Per acabar, manifestava que no s'havia vulnerat el dret a la defensa al·legat, ja que la part demandant havia pogut argumentar, proposar els mitjans de prova que havia cregut convenients i concloure a bastament allò que li havia semblat escaient en contra de les pretensions de l'altra part.

Sisè

L'11 d'agost del 2015, la representació processal de la Sra. Elisa Muxella Molins va interposar un recurs d'empara contra la sentència del 14 d'abril del 2015 i contra l'aute del 23 de juliol del mateix any, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la defensa i a la jurisdicció, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

Aquesta part manifesta que la sentència impugnada del Tribunal Superior de Justícia no respon al cànon de raonabilitat lògica i jurídica exigida pel Tribunal Constitucional, ja que si bé efectua una anàlisi correcta del contracte litigiós, realitza una selecció errònia de la norma contractual aplicable al cas, inclou una interpretació del contracte que desconeix els criteris generals d'interpretació dels contractes, presenta una contradicció interna radical i introdueix arguments, com ara el de l'enriquiment injust, que no havien estat plantejats per les parts i que, a més, no s'havia produït.

L'aute que resol l'incident de nul·litat d'actuacions només respon a una d'aquestes al·legacions, aquella que fa referència a l'enriquiment injust emparant-se en el principi *iura novit curia*, i, per consegüent, perjudica greument el dret a la defensa de la recurrent.

D'una banda, de l'anàlisi del contracte, el Tribunal Superior de Justícia conclou que la recurrent va actuar correctament i que la part adversa va incomplir prèviament i de manera greu el contracte i per aquest motiu condemna la societat al pagament de diverses sumes a la recurrent. No obstant això, el Tribunal Superior de Justícia també condemna la recurrent a retornar la suma de 615.051,24 €, fonamentant-se en què la recurrent en la seva demanda principal sol·licitava passar comptes entre les parts i en què la societat defenent va aportar inicialment aquest import per pagar els creditors de la fallida de la recurrent, import que s'hauria de retornar en qualsevol cas de rescissió (clàusules 4.5.3 i 9).

Aquesta part discrepa de la interpretació efectuada pel Tribunal Superior de Justícia, en primer lloc, passar comptes no implica haver de retornar de forma automàtica l'import esmentat. En segon lloc, declarar un enriquiment injust d'ofici és incongruent i arbitrari. La societat demandada va sol·licitar la

devolució de la seva aportació per uns suposats incompliments de la recurrent. Si s'ha demostrat que no hi va haver incompliment per part de la recurrent decau la base per la qual la societat reclamava aquesta devolució. El fet que el Tribunal Superior de Justícia introdueixi com a element essencial de la seva resposta l'enriquiment injust altera el debat i vulnera el dret a la defensa de la recurrent que no ha pogut demostrar la inexistència del mateix.

Segons el parer d'aquesta part, aquest enriquiment injust no ha existit, perquè el contracte va justificar el desplaçament dels diners (veg. en aquest sentit la jurisprudència mateixa del Tribunal Superior de Justícia, sentència del 10 de juliol de 1997 i sentència del 12 de febrer del 2004); per consegüent, no hi ha cap relació de causalitat entre el suposat enriquiment de la recurrent i el suposat empobriment de la societat defenent. La societat va fer una inversió que li permetria tenir un negoci de farmàcia, per això va rehabilitar la recurrent projectant uns beneficis importants. L'empobriment de la societat es produeix quan ella mateixa incompleix el contracte i impossibilita l'èxit del negoci.

Aquesta part considera que el Tribunal Superior de Justícia ha interpretat de manera arbitrària tant la literalitat de les clàusules 4.5.3 i 9 del contracte, així com la seva intenció, ja que de fet es desprèn de la seva lectura que exoneren la recurrent del retorn de l'aportació inicial de la societat. La societat no va lliurar una suma de diners a la recurrent, sinó que va invertir per poder fer un negoci que no podia fer de cap altra manera, si el negoci no va funcionar, perquè la societat va incomplir els termes de l'acord ha de fer-se càrrec de les conseqüències: la pèrdua de la inversió realitzada. La clàusula 4.5.3 no disposa que la recurrent ha de retornar l'aportació inicial de la societat en qualsevol cas, sinó que ho hauria de fer en cas que el contracte es resolgués per una causa que li fos imputable, per tant, *a contrario*, si la causa no li és imputable, no ha d'efectuar cap retorn.

Seguidament, estudia el contingut d'altres clàusules del contracte que precisen l'abast i les condicions de l'aportació efectuada per l'altra part i conclou que no hi ha hagut cap enriquiment injust, ans al contrari, recorda que va ser l'incompliment mateix de la part adversa que va impedir el negoci i que ha perjudicat la recurrent que s'ha vist privada d'uns ingressos mensuals i d'uns possibles beneficis anuals.

Afegeix que el fonament de dret 13è de la sentència impugnada entra en flagrant contradicció amb la resta de fonaments, i, per consegüent, vulnera el dret a la jurisdicció de la recurrent per una manca de lògica. Aquesta part destaca que la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia reconeix que la condició prèvia per a la posada en marxa del negoci era l'obligació per part de la societat d'aportar el passiu total de la fallida de la recurrent. I en el contracte no hi ha cap disposició que exceptuï expressament aquesta aportació, sinó que preveu que la devolució d'aquesta aportació només serà obligada si la resolució del contracte és imputable a la recurrent (clàusula 11.2). Ara bé, segons la Sala Civil, aquest import no només s'ha de retornar per una causa imputable a la recurrent, sinó també per la resolució anticipada del contracte. Però la part recurrent insisteix que aquesta no havia sigut mai la seva voluntat, es va veure obligada a anar davant els tribunals per l'incompliment reiterat del contracte per l'altra part. No hi ha cap lògica en aquest raonament.

Aquesta part també considera que la Sala Civil en la resolució de l'incident de nul·litat d'actuacions ha provocat noves vulneracions del seu dret a la jurisdicció, ja que, en primer lloc, no ha donat resposta a les al·legacions d'aquesta part i, en segon lloc, ha provocat una nova indefensió pel fet d'incorporar com a fonament de la seva decisió el principi *iura novit curia*.

En cap moment la part adversa va al·legar que la recurrent s'hagués enriquit injustament i aquest element ha estat introduït no com a simple referència sinó com a fonament de la decisió, és l'única

raó per la qual es condemna la recurrent al pagament de 615.051,24 € corresponents a l'aportació inicial de l'empresa, i això malgrat que la demanda de la recurrent va ser estimada. Aquesta part recorda que el principi *iura novit curia* no dóna al jutge una llibertat plena, ja que l'aplicació per part dels tribunals d'una norma no invocada per les parts no pot canviar la causa, ni provocar la indefensió d'una de les parts. En aquesta causa s'han vulnerat aquests dos límits.

En definitiva, conclou que la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia ha donat unes argumentacions irraonables des de la perspectiva lògica o jurídica, no ha fonamentat les seves decisions en un raonament coherent i aquestes són, per tant, arbitràries.

Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets constitucionals esmentats, que anul·li les resolucions objecte de recurs i que reposi la part recurrent en la plenitud del seu dret mitjançant l'adopció de les mesures necessàries. Així mateix, demana la suspensió dels efectes de la sentència impugnada.

Setè

El 24 de setembre del 2015, el Ministeri Fiscal va presentar un informe en què demana la inadmissió a tràmit d'aquesta causa, per la manca manifesta de contingut constitucional de les seves pretensions, d'acord amb l'article 37.2 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional.

Segons el Ministeri Fiscal, la part recurrent reitera les mateixes al·legacions adduïdes davant la jurisdicció ordinària i allò que pretén és que el Tribunal Constitucional faci una nova valoració de la prova practicada i que aquesta li sigui favorable, convertint d'aquesta manera el procés d'empara en una tercera instància processal.

Durant el procediment ordinari, la part recurrent ha disposat de tots els mitjans legals per fer valer les seves pretensions contra les resolucions dels tribunals ordinaris, les quals contenen uns raonaments que tot i no ser de la seva conveniència no es poden titllar de cap manera d'arbitraris.

Fonaments jurídics

Primer

El litigi davant la jurisdicció ordinària i que és l'origen d'aquest recurs d'empara rau en l'execució d'un contracte entre la recurrent (una farmacèutica declarada en fallida) i la societat Salut d'Innovació 12, SLU que, en contrapartida de la compra dels deutes de la recurrent, obria una farmàcia que la recurrent havia de posar en marxa i desenvolupar (amb diversos tipus d'obligacions subsegüents). Cada una de les parts va al·legar davant els tribunals ordinaris l'execució incorrecta del contracte que les vinculava.

En el marc d'aquest recurs d'empara, la recurrent addueix la vulneració de l'article 10 de la Constitució que reconeix el dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret. Segons el seu parer, les resolucions de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia (sentència del 14 d'abril del 2015 i aute del 23 de juliol del 2015) no respectarien el criteri de "*raonabilitat lògica i jurídica*" exigit per la jurisprudència d'aquest Tribunal Constitucional en relació amb l'article 10 esmentat. Així mateix, la recurrent considera que el seu dret a la defensa també va estar vulnerat. A més del principi

contradictori estima que la defensa implica la possibilitat per les parts de "*contradir i rebatre les qualificacions jurídiques del jutge*."

Segon

Efectivament, de la seva jurisprudència constant se'n deriva que quan aquest Tribunal es pronuncia en relació amb una vulneració de l'article 10 relativa a la motivació d'una decisió de justícia interna, no li correspon actuar com una tercera instància. Per consegüent, si considera que no hi ha cap incoherència lògica o jurídica que vingui a desnaturalitzar les decisions de les jurisdiccions ordinàries, no pot substituir-se a la seva apreciació.

Tercer

La problemàtica central del litigi que va haver de resoldre el Tribunal Superior de Justícia consistia a preguntar-se "*qui havia incomplert primer el contracte i si aquest incompliment era en un aspecte essencial per justificar la resolució anticipada del mateix. I aleshores, el que pertoca és analitzar l'al·legació primera d'incompliment a la part contrària que va denunciar la Sra. Muxella: la del no pagament de l'assignació mensual prevista segons ella en el contracte*."

En relació amb aquest primer punt la Sala Civil –emprant les regles clàssiques d'interpretació– va donar la raó a la recurrent i va revocar la decisió de la Batllia. Així doncs, va considerar que la part adversa havia de retribuir la recurrent de manera mensual. Altrament dit, la demanda principal formulada per la recurrent va ser estimada per la Sala Civil. Sobre això, la recurrent no va considerar, en cap moment, que l'argumentació desenvolupada per la Sala Civil manqués de rigor lògic o jurídic.

Per contra, no va acceptar que la Sala Civil acceptés en part (en un aspecte molt circumscrit) la demanda reconvencional de la societat defenent. En aquesta causa, aquest fet té per conseqüència que la recurrent hagi de reemborsar –conformement al contracte inicial signat per les parts- l'aportació inicial efectuada per la societat (fonament tretze, sentència del 14 d'abril del 2015). Per tant, és sobre aquest sol punt que no satisfà els seus interessos, que la recurrent considera que l'argumentació de la Sala Civil està mancada de "*raonabilitat lògica i jurídica*". No correspon a aquest Tribunal contradir l'argumentació efectuada pel Tribunal Superior de Justícia a partir del moment en què aquesta no apareix com a lògicament o jurídicament irraonable: ara bé, la invocació de l'enriquiment injust no acompleix aquestes característiques.

Efectivament, la Sala Civil en la seva sentència va declarar que "*Quant a la demanda reconvencional que també demana la resolució contractual encara que per motiu diferent i ja descartat, hem de dir que ha de ser estimada parcialment perquè una de les seves pretensions condemnatòria també ha de prosperar per evitar un enriquiment injust de la part agent. En efecte, no hem d'oblidar que l'aportació inicial feta per la defenent en el moment de la signatura del contracte que consistia en el pagament als creditors de la fallida de la Sra. Muxella, és un fet incontestable i que en el propi contracte de constant referència ja es va pactar en les clàusules 4.5.3 i 9a que en qualsevol cas hauria de procedir a la devolució de l'aportació inicial*."

En aquest context, el Tribunal Constitucional vol recordar diversos elements importants. En primer lloc, el fet que "*el recurs d'empara no ha de ser utilitzat pels recurrents com un recurs que tendeixi a revisar la interpretació i l'aplicació del dret ordinari efectuades pels jutges del fons*" (veg. aute del 20

d'abril del 2015, Ouali El Kanze c/ Principat d'Andorra, recaigut en la causa 2015-2-RE); en segon lloc, que "*el dret a la jurisdicció de l'article 10 de la Constitució no integra en el seu contingut constitucional l'obligació de contestar a tots i cada un dels arguments esgrimits per la part*" (veg. aute del 25 d'abril del 2005, recaigut en la causa 2005-2-RE); per acabar, el fet que el principi *iura novit curia* és un principi inherent a la funció jurisdiccional que permet al jutge, vista la integralitat dels elements d'un assumpte, exercir la seva funció de la millor manera. En aquesta causa, el Tribunal Constitucional no copsa, *prima facie*, cap raó per contradir l'apreciació efectuada per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia que, en coneixement de causa, és a dir, amb el coneixement de tots els elements fàctics probatoris a la seva disposició, va considerar que l'enriquiment injust de la recurrent havia d'evitar-se. En aquest cas, considerar que la invocació d'aquest argument és una vulneració del dret a la defensa de la recurrent és, sens dubte, excessiu; si més no, no és admissible des d'un punt de vista constitucional.

Sobre la base d'aquests elements diferents, i d'acord amb el contingut de l'article 37.2 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, aquest recurs d'empara ha de ser declarat inadmissible a tràmit per la manca de contingut constitucional de la infracció denunciada.

Per tot això que s'ha exposat,

El Tribunal Constitucional del Principat d'Andorra,

DECIDEIX:

Primer

No admetre a tràmit el recurs d'empara 2015-26-RE interposat per la representació processal de la Sra. Elisa Muxella Molins contra la sentència del 14 d'abril del 2015 i contra l'aute del 23 de juliol del mateix any, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia.

Segon

Notificar aquest aute a la representació processal de la recurrent, al president de la Batllia, al president del Tribunal Superior de Justícia i al Ministeri Fiscal.

Tercer

Publicar aquest aute, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra.

Acordat a Andorra la Vella, el 22 de desembre del 2015.

Laurence Burgorgue-Larsen
Presidenta

Isidre Molas Batllori
Vicepresident

Pierre Subra de Bieusses
Magistrat

Juan A. Ortega Díaz-Ambrona
Magistrat